

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 50 din. Plača in toži se v Ljubljani.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Redništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, sreda 31. avgusta 1938

Cena posamezni številki din 1'50

Naš prostor in velesajem

Jutri se bodo odprle jesenske razstave Ljubljanskega velesajma. Imeli bomo spet priliko, stopiti ali se popeljati tja na sejmišče v zelenem trikotniku in pogledati, kakšno ugodno presenečenje so nam zopet pripravile delavne roke slovenskega orača na njivi gospodarske bodočnosti.

Sejem ima zaradi stalnosti že svoj prostor in svet v naših letnih skrbih in težavah, a tudi v našem širšem in zadovoljivejšem sporedu, ki mu daje obeležje užitka in vsakoletne želje. Že zato je postal Ljubljanski sejem skupno podjetje nas vseh, Slovencev kot delavnega in vselega naroda, ki živi in bo živel na tem važnem, prehodnem prostoru svoje posebno življenje. Pa ne samo mi moramo ta sejem imeti, ne samo trgovci, industriji, obrtniki, umetniki in kmetijski učenjaki, tudi naša zemlja mora imeti ta sejem, svoj osrednji skedenj in kozolec. Velesajem v Ljubljani mora pomeniti celemu obsežnemu zapadnemu delu države jedro gospodarskega razmaha.

Ves trud organizatorjev spomladanske kakor tudi sedanje jesenske razstave je meril na to vzvišeno nalogo ljubljanskega velesajma. Uspeh jim je vedno bil in bo zagotovljen. Ne dvomimo, da bo imel sejem tudi letos ves ta čas dvanajstih dni polno hvaležnih obiskovalcev. Videli bodo na njem krasne industrijske, obrtne in druge razstave, obdarovane z najmodernejšimi izdelki neutrudnih rok, strojev in delavcev in izumiteljev.

Gotovo med najzanimivejše bomo prišli letošnjo mednarodno razstavo fotografije in filma, pa veliko neodvisno razstavo upodabljačih umetnikov. Veliki odsek našega obrtnega gradiva, ki se je že samostojno proslavil v Berlinu, bo zbral množice občinstva iz vseh naših, močno obrtno razvitih krajev. Mnoge nove industrijske izdelke in gospodarsko važne novosti bodo ljudje radi izbrali za živitev svojega gospodarstva ali pa svoje zunanjsčine. Vsem tem bo velesajem to jesen dober prijatelj in svetovalec.

Spričo njegove delavnosti in tekmujoče pestrosti pa ne smemo iti slepo čez most, ki ga je napravil — in nam ga bo morda še sezidal — naš, popolnoma naš, slovenski in jugoslovanski velesajem. Privoščimo njegovim sodelavcem misel in zavest, da je velesajem dal Ljubljani prvi obsežnejši in reden tujski promet. Velesajem ima pa tudi čudežno moč, da nam podčrtava vse še ne urejene probleme. Tako se v vsem njegovem prometu še vedno drži krepko in zdravo jedro dragocene zavesti, da je Ljubljana center cele Slovenije. Šele skupaj s svojo deželo, s svojim gospodarskim in celotnim kulturnim prostorom pomeni prav za prav Ljubljana tisto, kar je vedno kazala, da bo — in hotela biti: važno kulturno žarišče ob zapadni slovanski pregraji. Zato sredi gospodarsko moderno razvitih dežel ne bi več mogla pomeniti nikakoli središče, brž ko bi ji zmanjkala privlačna moč stalnega in lepo napredujočega velesajma. Kakor da si je Slovenija svestna velike vloge velesajma za naš razvoj in napredek, vzdržuje velesajem sama, brez subvencij. Njena dolžnost pa bo izpolnjena šele takrat, ko dobi zidane paviljone in veliko razstavno dvorano.

Naš boj za tuja tržišča

Letošnja jesen je polna političnih zunanjih dogodkov, ki motijo gospodarsko življenje Evrope in vseh ostalih kontinentov. V najkrepkejših državah se še čutijo posledice zadnje svetovne gospodarske krize, ki je vrgla kmetištvo večine dežel v siromaštvo. Odtod tudi prihajajo na dan močni izbruhi političnega nemira in nasilja, ki divja in uničuje ljudi in obče dobrine. Iz tega svetovnega razvoja zadnjih let smemo skle-

pati, da se splošne življenjske razmere ne bodo zboljšale, dokler se spet ne uredi notranje gospodarstvo agrarnih držav.

In kako naj bi se zboljšale razmere, če ne z naravno močjo zemlje in prebivalstva, če ne tam, kjer izvira bogastvo tiste produkcije, ki je mehanično misleči politiki ne morejo nikdar omejiti in ne povečati, to je od zemeljske letine. Zato pridobiva kmetijsko gospodarstvo spet svoj pomen z

letošnjo dobro letino. Od nje si lahko obetamo pomoči za vse gospodarstvo, ker smemo pričakovati, da se bo od izkupička za žito in ostale kmetijske pridelke povečala kupna moč vsega našega stalnega prebivalstva. V izvozu, kjer je imel vedno soodločujočo besedo tudi trgovec, pa leži ključ do tega zboljšanja.

Vse naše moči morajo v tem smislu letos stopiti na plan v prid uspehu izvoza.

Polka, posebno v srbskem, bosenskem in slovenskem območju, ki bodo imela za izvoz 600, 200 in Slovenija 2000 vagonov jabolk, vsega pa bomo imeli za izvoz do 3700 vagonov.

Poročal je tudi o stanju sadja v drugih državah in še posebej o državah uvoznicah. V Bolgariji je dosti grozdja, manj pa so obrodile češplje, na Madžarskem je bilo obeh vrst, Italija bo imela odlično grozdje in dosti za izvoz, češpelj pa manj ko lani. Sadna letina je odlična tudi v Kaliforniji, razen za jabolka.

Države-uvoznice ne potrebujejo vsega sadja enako. Češkoslovaška bo rabila več jabolk, manj pa grozdja in češpelj. Francija letos ne potrebuje našega sadja. Z Nemčijo je pogojen izvoz samo za slive in grozdje, čeprav bo potrebovala tudi dosti jabolk, ker ima glede teh slabo letino. Zagotovljen je kontingent 1850 ton sliv in 1400 ton grozdja. Suhe češplje in pekmez se bosta dobro prodajala na avstrijsko območje. Zavod je zagotovil izvoznikom neposredna plačila do 25% deviz od kupcev. Izvozniki pa morajo vse pogoje vnesti že v pogodbe, ki jih sklepajo s temi uvozniki.

O letini in prodaji orehov je poročal g. V. Stojković, ki je navedel, da je zadnja leta padel izvoz orehov, narasel pa izvoz orehovega lesa. Še l. 1932. smo dobili za orehe 26,6, lani pa samo 7,9 milijona din. Izvoz orehovih hlodov se je pa popeteril na 66,6 mil. din. Misli, da je nujno treba omejiti sečnjo oreha, povečati pa pridelok sadeža s sajenjem novih drevov.

Na kongresu so govorili tudi še zastopniki izvoznikov bank in kmetijski referenti iz Brčka in od drugod. Po govoru zastopnika Poljske se je izbral odbor za resolucijo, ki bo važna za vse sadne trgovce in izvoznike.

Izvozniki sadja so v svoji resoluciji zahtevali od Narodne banke, da zavaruje njihove terjatve pred devalvacijo v uvoznikih državah. Utrditev zlota bi gotovo dvignila našo trgovino s Poljsko, posebno važna pa bi bila ustalitev nemške klirinške marke. Zagotovi naj se tudi dovolj vagonov za sadni izvoz. Končno zahtevajo, naj se izvede predlog Prizada, da izvozniki na sadni promet ne bodo več plačevali poslovnega davka.

Seja lesnega odbora v Crikvenici

Ker preteče 31. avgusta dose-danji sporazum o izvozu lesa v Nemčijo, je bila sklicana na dan 22. t. m. seja jugoslovansko-nemškega strokovnega odbora.

Našo delegacijo je na tej konferenci v Crikvenici vodil višji svetnik ministrstva za gozdove in rudnike inž. Manojlovič, člani pa so bili: inž. Ivan Dubravčić iz Zavoda za pospeševanje zunanje trgovine, dr. Milan Ulmanski, glavni tajnik Zveze industrijev, Makso Mautner, glavni tajnik Zveze industrijev in trgovcev z lesnimi proizvodi v Zagrebu, in Ivan Premrov, industrialec s Sušaka.

ter namestnik Nikola Bolf, industrialec s Sušaka.

Kot strokovnjaki so sodelovali pri delu odbora še gg. Franc Heinrichar, podpredsednik Zveze industrijev v Ljubljani, inž. Alojzij Žumer od lesne industrije Marijin grad, Vladimir Premrov, industrialec iz Ribnice, Franjo Baričević, predsednik lesnega odseka Zveze industrijev za savsko banovino, ter Milan Kecić, trgovinski ataše pri našem poslanstvu v Berlinu.

Nemško delegacijo, ki je sestavljena iz 11 oseb, vodi g. E. Beltz, delegat državnega urada za gozdno gospodarstvo.

Posvetovanja so trajala ves teden in je bil zaključni zapisnik podpisan v Crikvenici v soboto, dne 27. avgusta 1938 popoldne.

Delegaciji sta proučili sedanji razvoj jugoslovansko-nemške lesne trgovine. Zlasti sta razpravljali o kontingentih in njih razdelitvi, ker želimo, da se kontingenti za les povečajo. Podrobno so razpravljali o razdelitvi kontingentov na posamezne vrste lesa ter tudi določili cene za sortimente, ki naj uživajo nemške carinske olajšave. Zapisnik pogajanj bo predložen vladama v Berlinu in Beogradu v odobritev, katero je v kratkem pričakovati.

Kongres sadjarjev in sadnih trgovcev

Strokovna poročila o našem sadnem gospodarstvu

Minulo nedeljo je v kopališču Koviljači zboroval kongres sadjarjev in izvoznikov, ki ga je sklicalo Združenje izvoznikov kr. Jugoslavije. Udeležili so se ga razen trgovcev iz vse države tudi nekateri okoliški kmetje. Največji uspeh pa so imeli povabljeni strokovnjaki z odličnimi referati, zaradi katerih bi bilo zelo koristno, če bi se bilo kongresa udeležilo več kmetovalcev. Zborovanje je vodil predsednik združenja g. Voja Petković, ki je pozdravil tudi zastopnike kmetijskega ministrstva Niketića in Josipovića, univ. prof. dr. Vukosavljevića in predstavnika Narodne banke, Poljsko-jugoslovanske trgovinske zbornice idr.

Predsednik Petković je v svojem govoru naštel glavne potrebe sadnega gospodarstva in priporočal nauk o prehrani, v kateri mora dobiti sadje svoje mesto. Zaradi krize in nedonosnosti žitaric je treba gojiti sadjarstvo in ga pospeševati z večjo, sodobno uporabo sadja in z najboljšo spravo svežega sadja. Število sadnega drevja se je v državi znižalo zadnjih 10 let zaradi raznih boleznih in ujm.

Povečanje pridelka in dvig njegove kakovosti

sta postali za nas najvažnejši vprašanji in v ta namen si moramo napraviti načrt ter ga vztrajno izvajati tudi s poukom sadjarjev, da bomo imeli manj, toda najboljših vrst. Odločilne so pa cene, ki

jih moti v naših avtarkičnih časih kontingentiranje in drugi ukrepi držav uvoznice.

Za letos se tudi priporoča skrb za večjo pridelavo lesnikov, mandljev, smokev, jagod, malin, breskev, marelic, češenj itd., da bi se povečala predelava sadja za izvoz, za kar je pri nas dosti pogojev. Zboljšati moramo kakovost, velikost in izbiro ter zenačiti blago na večje množine.

Prvi je predaval načelnik sadnega odseka v ministrstvu g. M. Niketić. Gmotne koristi od sadja so te, da nam daje štiri milijarde dohodka, socialno pa je sadje važno tudi zato, ker uspeva tudi na slabših zemljiščih, na strminah in podobnem ter ublažuje podnebje;

vasi dviga tudi kulturno. Predavatelj je v drugem delu poročila obravnaval gojitev posameznih sadnih vrst, stanje vinogradništva in njegovo sanacijo. Govoril je pa tudi o sadnem izvozu. Podal je načrt ministrstva za bodoče delo in za racionalizacijo te gospodarske veje.

Načelnik sadnega odseka Zavoda za pospeševanje zunanje trgovine Samurović je govoril

o letošnji trgatvi in o možnostih izvoza.

Po podatkih zavoda se vidi, da je, razen za češplje, letos letina prav dobra, posebno velja to za grozdje po vsej državi. Grozdje bo tudi dobre kakovosti. Isto velja za ja-

Žetev podonavskih držav

Dobra letina in visoke cene bodo dvignile kupno moč kmeta

Prva uradna ocena žetve je bila v nekaterih državah te dni objavljena. Ocena pšeničnega pridelka se ne razlikuje dosti od površne zasebne ocene, ki so jo izvedli strokovnjaki pred koncem žetve. Ministrstvo za kmetištvo je po svojih podatkih zračunalo, da bomo imeli vsega letos 27,461.528 q pšenice. Tudi uradna ocena za ostalo Podonavje je višja in bodo Madžari imeli 26'25 milijona q pšenice.

Sredi avgusta so se objavljale za Podonavje nekoliko nižje ocene pridelka. Računali so, da bo imela Jugoslavija 25 milijonov q, Madžarska 25,2, Romunija 49,4 in Bolgarska 17,4. Proti lanskim 94,9 bi imele torej te štiri žitne države letos 117 milijonov q pšenice, kar je 35 milijonov q nad povprečjem iz zadnjih petih let, ki je dosegalo 82,2 milijona q. Že po tem računu bi bila to rekordna letina. Kakor vidimo, se utegnejo te številke še

zboljšati. Boljšo letino ko lani pa imata tudi Grčija in Turčija.

Za vse podonavske države je zdaj važno vprašanje izvoza. Jugoslavija bo najbrže imela nad 50.000 vagonov presežka nad domačo porabo. Do 30 tisoč vagonov bo oddala po dosedanjih pogodbah inozemstvu, za svoje vojaške rezerve bi jih potrebovala še 15 tisoč, od 5 do 20 tisoč jih mora še oddati med letom, kar je gotovo precej. Pogajamo se s Češkoslo-

vaško. Romunija si pomaga pri izvozu z nagrado 1000 lejev na tono, nima pa še zadostnih pogodb. Pravkar se je zvedelo, da bo izvozila v Anglijo 40 in v Belgijo 28 tisoč vagonov pšenice. Če se ji je res posrežilo skleniti take pogodbe, kakor se poroča iz še ne potrjenih virov, potem bi tudi Romunija lahko zelo dvignila kupno moč svojega prebivalstva. V vseh podonavskih državah so cene pšenice utrjene s pomočjo državnih posredovalnih ukrepov, z določitvijo odkupne cene, z izvozno premijo itd., da stoje celo visoko nad cenami na svetovnem trgu.

Položaj je za popolno prodajo teh presežkov žita doslej ugoden, ker dve veliki državi v bližini nimata dobre letine ter morata zato še več kupiti ko zadnja leta, prav tako pa se more računati, da bodo zaradi nevarnega političnega nemira po vsem svetu države spravile velike rezerve. Cene so zaradi tega trdne in se že oglašajo poročila, da so cene zemljišč poskočile na vrednost izpred velike gospodarske krize (l. 1928.).

Za Podonavje pa ni nič manj važen pridelek ostalega žita in koruze, ki splošno ne zaostaja za lanskim. Madžarska bo imela 8,19 milijonov q rži, 6,68 ječmena, 2,77 ovsa, 26,06 koruze, 24,35 krompirja, 9,68 sladkorne repe. Jugoslavija je pridelala 2,3 milijona q rži, 4,1 ječmena, 3,2 ovsa itd. Te številke ogroža samo izredno dobra letina Amerike in Kanade ter Rusije, toda utegnili bi potisniti cene navzdol šele po splošni odpravi avtarkičnih mej in drugih omejitev, torej v političnem zahtišju.

Cena vstopnicam in legitimacijam

za obisk jesenskega Ljubljanskega velesejma, ki bo od 1. do 12. septembra.

1. Za tiste, ki bodo s pomočjo rumene železniške izkaznice a) din 2 — izkoristili 50% popust na železnicah:

a) ako je vozni listek do Ljubljane veljal do din 25 —, dobi obiskovalec pri velesejmski blagajni vstopnico za din 10 —, ki daje pravico do enega dnevnega in enega večernega obiska velesejma,

b) ako je listek veljal do din 60, dobi obiskovalec vstopnico za din 15 —, ki daje pravico na tri dneve in tri večerne obiske velesejma,

c) ako je listek veljal več ko din 60 —, dobi obiskovalec vstopnico za din 25 —, ki daje pravico na pet dnevnih in pet večernih obiskov velesejma.

Te vstopnice upravičujejo tudi do nagradnega žrebanja.

2. Za Ljubljancane oziroma tiste, ki se voznih olajšav ne bodo poslužili, stane legitimacija din 25 — in daje pravico na 12 dnevnih in 12 večernih obiskov velesejma.

Vstopnica za enkratni poset velesejma stane din 10 — in tudi velja za nagradno žrebanje.

Na parobrodih Jadranske plovidbe in Dubrovačke plovidbe velja popust tako, da se s karto nižjega razreda vozite v višjem razredu, na parobrodih Zetske plovidbe pa velja 50% popust. Te ugodnosti se morete poslužiti že od 20. do 30. avgusta za potovanje v Ljubljano, za povratek pa od 1. do 20. septembra.

»Službeni list«

kr. banske uprave z dne 31. avgusta objavlja: Ukaz o spremembi v vladi — Pravilnik o odvetniški pripravljalni praksi in odvetniškem izpitu — Odločbo o oprostitvi gospodarskih zadrug od taks na potrdila — Spremembo člena 6. pravilnika o denaturiranju in prodajanju petroleja — Telefonske proge — Spremembo meje župnij Cerklje in Preddvor — Imenovanje novih članov komisije za kontrolo hmelja — Razne objave in razne razglase.

O splošni davčni obremenjenosti industrije

Iz referata glavn. tajnika C. I. K. dr. C. Gregoriča *

V resolucijah industrijev se ponavljajo pritožbe proti pretiranemu fiskalnemu obdačenju in zahteve, da se ublažijo ali odpravijo vsaj najhujša bremena. Žal pa ni nikakega uspeha. Bremena se nasprotno še vsako leto povečujejo. Zadnja leta so pričeli še drugi resori uvajati svoje posebne davščine v razne namene in vedno bolj pogosto. Z merodajnih mest dobivamo na proteste odgovore, da se morajo zagotoviti sredstva za kritje potrebnih izdatkov javne uprave in za narodno obrambo. Enako govore tudi banovine in občine.

Proti trojnemu obdačenju

Ob uvedbi ali zvišbi takih bremen govore, da ne bodo občutna itd. Dejansko pa se pokaže drugače. »Kontrolna« taksa 2 din za kilogram umetne svilnate preje ali 5 odstotkov vrednosti se v ministrstvu za kmetijstvo ne smatra za občutno breme, industriji pa, ki na isti polizdelek že plačuje za predelavo 44 odstotkov skupnega in luksuznega davka, pomeni novih 5 odstotkov že občutno breme. — In takih primerov je mnogo.

Odločujoča mesta ob teh uvedbah ne vstejejo dotedanjih, kar pa industrija močno občuti, ker mala nova bremena utegnejo vrhu starih priostrih bremen do neznosnosti, kakor gre kaplja vode čez rob polnega kozarca.

Poudarjali smo že v prejšnjih poročilih zbora Centrale industrijskih korporacij, da javna telesa vsa zadnja leta vsako breme najraje prelože na industrijo! Z obdačbo dobička, ali ob zgubi imovine, minimalnim družbenim davkom, davščinami na izdelke in njih promet, ali pa vse troje hkrati.

Industrija ve — in dobro naglašja — da ustrezni del bremen mora nositi v prid javnim potrebam in še posebno za obrambo države. Industrija in mestno gospodarstvo sta tako dobila vlogo brezplačnega davčnega organa in. finansiranja javnih teles, tembolj pa sme zato zahtevati, da se bremena enakomerno porazdelijo na vse gospodarstvo, in da se ind. delavnost ne obremenja na način, ki je nevaren nje razvoju in ji zavira prodajo izdelkov.

Surovine in pomožna sredstva

Vlada g. dr. M. Stojadinovića je pokazala v svojem uspešnem delu razumevanje za industrializacijo s tem, da je ugodila industriji in jo oprostila od nalaganja rez. skladov v državne papirje, izdala mnogo navodil o finansiranju občin itd. Zato smo uverjeni, da bo še naprej upoštevala zahteve, za katere dokažemo upravičenost in zmernost.

Potrebna je v ta namen dokumentacija, ne le o pretiranosti in škodljivosti določenega bremena, kot doslej, marveč o celem — po naši sodbi zgrešenem — sistemu obremenjevanja industrijske delavnosti, o učinku in nevarnosti za razvoj ter celo za obstanek industrije oz. njenih posameznih vej.

V zvezi s tem je predsedništvo Centrale i. k. naročilo tajništvu, da vsestransko prouči celotni problem obremenjenosti industrije, zlasti še njenega procesa. Tajništvo je zbralo: a) historičen pregled o razvoju obremenjenosti vsega gospodarstva ter posebej industrije za 10 let, in b) po vejah industrije sestavljen splošni zbirni prikaz javnih davkov, socialnih bremen, voznih stroškov (obsega jočim hkrati 150dstotno obdačbo prevoza, plač in mezd), kar jih je industrija plačala v zadnjih dveh

letih, s primerjavo čisti računski vrednosti izdelka. (Ta pregled so prejeli vsi člani centrale.)

Pri svojem delu moramo posebno paziti na fiskalno obremenjevanje surovin in pomožnih sredstev proizvodnje, torej izdelovalnega procesa. V tem pogledu opozarjamo, da je po sprejetju carinske tarife l. 1925., katere postavke so se v trgovinskih pogodbah znižale, zlasti pa v zadnjih letih nastopilo prelaganje vedno večjih bremen na industrijo tudi z raznimi davščinami na surovine, pripomočke, stroje, gonilno silo in tvarino za to. S takšno davčno politiko zmanjšujejo (javna telesa potrebna carinsko zaščito domačih izdelkov. Tega ne dela v taki meri nobena druga država, dajejo pa še izvozne premije, da so naši predmeti potem popolnoma brez zaščite. Proučiti se je torej moral tudi ta učinek in dejansko stanje.

Že l. 1936. smo zbirali gradivo za razlago »škarij« — glede cen. Dobiti moramo v ta namen še več gradiva za primerjavo, ki je potrebna še pred novimi trg. pogajanj z Nemčijo, iz katere dobivamo do 40 odstotkov uvoza, izključno ind. izdelkov. Ta in pa Italija varujeta svoj izvoz izdelkov, da niso obdačeni nad 2 do 25 odstotka, proti našim 8 odstotkom brez skupnega kombiniranega davka.

Škoda izvoza

Velika razlika je že v tem, na kateri stopnji, v pridelavi, prometu ali pri dobičku, se industrija obdači. Lahko je kje davek na dobiček velik, a če je proizvodnja rahleje obdačena, še lahko uspeva na svetovnem trgu in potisne proizvode tistih držav, ki industri-

jo preveč obremenjajo. Liberalno pa ind. države ravnaajo tudi pri popisu investicij, kar zniža tudi davek na dobiček.

Dejansko pomeni obdačevanje domače industrije favorizacijo tujega blaga in pomoč tuji industriji, ker je ta prosta davkov, ki jih naše plačujejo. Tak je primer z našo banovinsko trošarino na amonijakovo sodo, ki plačuje na kg 0'40 din, da je vsakih 100 kg stekla obremenjenih za 12 din te trošarine. Tuje, uvoženo steklo je za 12 din bolj konkurenčno ko naše, do 25 odstotkov vrednosti sode kot surovine v steklarstvu. Proizvajalni stroški so s tem povečani za 333 odstotka, za okensko steklo 25 odstotka. Zato porabniki raje ne kupujejo domačega stekla, namestu sode pa se že pričenjajo uporabljati surogati, ki so še brez trošarine. Imamo pa še več takih primerov.

Končno želimo opozoriti, da mora biti gradivo, ki ga zbiramo za izdelavo pregleda, podprto z dokazi o upravičenosti zahteve, da se fiskalna bremena industrije ublažijo in enakomernije porazdelijo na vse gospodarstvo, da pokažemo krivičnost očitkov, češ da industrija ne prilagodi svojih cen s cenami kmetijskih pridelkov (škarije), dalje v dokaz, da je industrija važen faktor za finansiranje države in javnih teles ter je torej tudi v korist teh, da se zmanjša obremenitev dela, končno da se doseže potrebna zaščita domače delavnosti pred tujo industrijo.

* Popraviti! Prejšnjo sredo, v št. 91, na tem mestu objavljenemu referatu »O drž. in ban. cestnih skladih« je popraviti ime avtorja v: Fran Windisch. — Uredništvo.

Resnica o tujih zastopništvih

»Trgovski list« je pred dvema tednoma objavil po »Breslauer Neueste Nachrichten« zanimiv članek, v katerem opozarja dopisnik Nemec nemške veletvrdke, da ni prav in ne koristno, če postavljajo za svoje zastopnike v balkanskih državah namesto Židov spet same tujece, predvsem Nemce. Navajal je dokaze, da naši trgovci tega ne želijo in da ne bodo več prenašali takih načinov zapostavljanja. Zaradi tega stališča domačih ljudi — ki bi pa moralo po našem mnenju biti še bolj odločno in dosledno — pravi nemški opazovalec, da nemške tvrdke ne bodo imele na Balkanu zadovoljivih uspehov dotlej, dokler ne izroče svojih zastopništev v teh deželah domačim trgovcem.

Naš takratni članek je bil potreben že zaradi tega, ker je Slovenija gotovo najbolj prizadeta po prodaji tujega blaga in nam ni treba, da bi si še pustili določiti, kdo naj zastopa vsa tuja podjetja na naših tleh. Naša prva naloga mora biti skrb, da v naši trgovini služijo predvsem naši ljudje. Ko ne bomo več šteli takega števila brezposelnih kakor doslej, potem si tudi tuja podjetja lahko izbirajo same rojake, če se jim bo zdelo to poslovno koristno.

Za nami so pomagali razčiščevati to vprašanje še drugi jugoslovanski listi. Prinesli so novih dokazov o grajevnem personalni politiki tujih podjetij. »Jugoslovanski Lloyd« je tudi še sam posnel omenjeni nemški svarični članek. Kmalu nato pa je prejel z gotove strani odločen »popravek«, v katerem se zagovarjajo nemške tvrdke pred očitkom, da nameščajo do 100% v svojih zastopništvih same Nemce.

Treba je bilo torej poiskati ne-

kaj novih dokazov o napačni sestavi nemških ind. zastopništev. Te dokaze bi bila lahko prav hitro ponudila Slovenija, kjer sicer ni dosti generalnih zastopništev tujih tvrdk, a imajo zato mnoge nameščenih tem manj Slovencev oz. Jugoslovancev. Medtem pa je prejel »Jugoslovanski Lloyd« neposredno primeren dopis o neki svetovno znani nemški industriji, ki je poslala svojemu dosedanjemu zastopniku v Jugoslaviji dve pismu sledeče vsebine (katero seveda objavljamo v prevodu):

I.

»Sporočamo Vam že danes svojo namero, zastopstvo od 1. januarja 1939. leta izročiti v nemške roke, da boste imeli dovolj časa za iskanje novega področja dela, in opovedujem z veljavnostjo od 31. decembra 1938. z Vami sklenjeno pogodbo.«

II.

Še jasnejše je drugo pismo: »Z ozirom na Vaše pismo rad potrjujem še enkrat, da je razlog za odpoved zastopniškega razmerja edino v tem, ker mi je (nemški tvrdki) važno, da imam svoje zastopništvo v Jugoslaviji kakor tudi svoja druga glavna zastopništva v nemških rokah.«

*

Soglašamo z zagrebškim dnevnikom, da ti dve pismi ne potrebuje komentarja in da smo s polno pravico obsojali takšno, milo rečeno — nedopustno ravnanje nemške industrije v naši državi. Nedvomno pa se bo našlo še več primerov, ki zaslužijo grajo. Zato ne bi škodilo, če se z enako odločnostjo kot znajo Nemci, postavijo na načelno narodno stališče tudi naši ljudje in dosežejo, da se bodo upravičene želje in zahteve našega ljudstva bolje upoštevale.

Politične vesti

Predsednik vlade dr. Stojadinović je na Bledu sprejel nemškega poslanika V. Heerena.

Po Gwatkinovi vrnitvi iz Londona se je pričela »odločilna bitka«, da bi se uredilo sudetsko vprašanje, kakor je dejal poslanec Frank, ki je poročal na narodno-socialističnem shodu v Oberleitensdorfu.

Dr. Beneš bo sprejel nemškega vodjo Henleina na posebnem sestanku, katerega je posredoval lord Runciman in ki bo menda odločilen za dosego sporazuma.

Lord Runciman se je sestal z novo s Henleinom v Rottenhausu in poskuša doseči sporazum s Prago še pred Henleinovim odhodom na nürnbergski kongres.

Vsi člani angleške vlade so bili nenadno poklicani v London, kamor je dospel tudi angleški poslanik v Berlinu Henderson. Sklicana je bila že včeraj plenarna seja, ker pričakujejo važnih dogodkov.

Tudi francoska in italijanska vlada sta imele posebne seje za razpravljanje o nadaljnjih ukrepih v nemško-čehoslovaškem sporu.

Poročilo o plenarni seji angleške vlade poudarja, da je potrebno storiti vse za preprečitev vojne.

Angleška vlada je razpravljala o novi spomenici, ki bi jo naslovlila na Nemčijo. Chamberlain bi po vseh demaršah, storjenih v zadnjih dneh, zdaj še jasneje označil odločno stališče.

Francoska vlada je imela sejo pod vodstvom predsednika države Lebruna in se je bavila zlasti s čehoslovaškim vprašanjem. Ves čas je bila telefonično v zvezi z londonsko vlado. Iz poročil se izraža skupna zahteva, da se mora sudetsko vprašanje rešiti na miren način.

»Francija bo korakala«, če Nemčija napade Čehoslovaško, s temi besedami je baje odgovoril general Vuillemin na neposredno vprašanje maršala Göringa.

Ameriški veleposlaniki iz Berlina (Wilson), Londona (Kennedy) in Pariza (Bullitt) so se posvetovali v Parizu o sedanjem položaju v Evropi.

V Nemčiji so sprejeli Simonov govor z razočaranjem in jezo, ker ni Anglija »pritisnila na ČSR in jo grajala«, marveč jo le še bolj podžgala k »trdovratnosti«.

Hitler pregleduje v spremstvu osmih generalov utrdb na francoski meji. Ob njegovem nenadnem prihodu v Kehl so zaprli mejo. Zveza Nemcev v inozemstvu je povabila na svoj kongres v Stuttgart namestnika Hessa, ki je dejal v svojem ostrem govoru proti inozemstvu, da so danes vsi Nemci ali Hitlerjevci ali pa izdajalci.

Italija se ne bi udeležila rada vojne v Srednji Evropi in zato poskuša vplivati pomirjevalno na Nemčijo, podpirala pa bi jo v vsakem primeru vsaj diplomatično. Drugače se pa v Italiji strinjajo s Simonovim govorom, ki odklanja pristop h kateremu koli idejnemu bloku.

Poljska vlada je dovolila opoziciji, da objavi proglas, ki je bil že zaplenjen. Proglas je zelo oster proti režimu in sporoča sklicanje vrhovnega odbora združene ljudske stranke.

Bomba je eksplodirala v parku kraljevega gradu tik po prihodu regenta Horthyja. Ranjen ni bil po uradnem poročilu nihče.

Nacionalistična ofenziva ob reki Ebru se je izžrpla in se nadaljuje le še artiljerijski boji ali posamezni predori. Kakor navadno si obe stranki zdaj naštevata ujetnike, napadi bombnikov na Barcelono se pa ponavljajo vsak dan.

Republikanci so v Estremaduri zavzeli več krajev in prišli do badahoške železnice proti Madridu. Za Las Perdicass se je vnela huda bitka.

V Palestini je pri Nablasu vojaštvo razdeljalo več vasi. Bilo je tudi več spopadov in je dosti oseb ranjenih ali ubitih.

Pri Hankovu so prešle kitajske čete v protinapad in poročajo o velikih uspehih, zlasti pri Tansumu in v Ahveju. Japonci so se nekod morali umakniti.

Japonci so bombardirali vojaška skladišča v Kinghanu, zelo blizu Hankova in zažgali nekaj hiš. V Hopeju so napredovali, mnogo pa trpi ta armada zato, ker ji uhajajo Mandžurci na kitajsko stran.

Bitka 60 letal se je vnela nad Kantonom. Kitajci so v boju zbili 6 japonskih letal še preden so dospela nad mesto.

Japonski vojni minister je dejal na poti z boje pot, da bodo Japonci zatrli kitajski odpor tudi na jugu, če bi Čangkajšek tudi jug organiziral za boj.

Na Stalina je bil baje izvršen pri Moskvi atentat. Po drugih poročilih pa gre le za avtomobilsko nezgodo.

Denarstvo

Zvišanje glavnice

Banska uprava je odobrila tvrdki Motvoz in platno, d. d. v Grosupljem spremembo § 7. družbenih pravil in zvišbo glavnice od dveh in pol na štiri milijone dinarjev z izdajo 15 tisoč na imetnika se glasečih delnic po din 100 nominalne.

Tečaji za september

Za redno pobiranje taks in obračune na zlato ali tuje valute predpisuje finančno ministrstvo sledeče nove tečaje, veljavne uradno od 1. septembra dalje:

1 napoleon	din 298 50
1 zlat turška lira	339 70
1 angleški funt	238 —
1 ameriški dolar	43 35
1 kanadski dolar	43 15
1 nemška marka	14 70
1 zlot	8 20
1 belga	7 40
1 penga	8 60
1 braziljski milreis	2 55
1 egiptovski funt	239 —
1 palestinski funt	237 —
1 urugvajski pesos	15 —
1 argentinski pesos	11 50
1 čilski pesos	1 20
1 turška papirnata lira	34 60
100 albanskih frankov	1410 —
100 francoskih frankov	130 —
100 švicarskih frankov	1000 —
100 italijanskih lir	228 —
100 holandskih gold.	2370 —
100 bolgarskih levov	44 50
100 romunskih lejv	32 25
100 danskih kron	975 —
100 švedskih kron	1090 —
100 norveških kron	1070 —
100 pezet	260 —
100 drahem	39 —
100 češkoslov. kron	150 —
100 finskih mark	94 —
100 letonskih lat	800 —
100 iranskih (perz.) rialov	100 —

Beg v zlato

Na londonski borzi se še nadaljuje vznemirjenost, ki sicer dosti ne prizadeva deviz, temveč pa je promet na trgu zlata, kjer vladno posredovanje le še povečuje paniko.

V ponedeljek je nakup zlata skočil na 14 milijona funtov proti 0,97 v soboto in 1,03 v petek. Dolež je šlo v avgustu čez morje za več kot 100 milijonov dolarjev zlata. Samo september 1937 je s 145 milijoni še nad to številko. Zato se je morala spet zvišati uradna cena za čisto unčo za 1/2 d na 142,85 sh. Frank je segel samo od 178,34 na 178,32. Funt je namreč oslabil proti dolarju od 4,8740 na 4,8706.

Nemška klirinška marka se je od 14,15 popravila ta teden do 14,35 in v Beogradu do 14,40. Včeraj pa je znova padla v Ljubljani na 14,26, v Zagrebu na 14,28 in v Beogradu na 14,30.

Državni papirji so notirali v Beogradu: vojna škoda promptna 481 do 481,50 (482, 481,50), za konec septembra (481), za konec oktobra

(481), begluške obveznice 91—91,85 (81,50, 91,25), dalm. agrarni 90 do 90,50 (90,25), 8% Blerovo posojilo (98), 7% Blerovo posojilo (93), 7% posojilo Drž. hip. banke 99 denar. — Delnice: Narodna banka 7275 do 7300, Priv. agrarna banka 229,50 do 230,50.

Dragocenih perzijskih preprog je pri nas malo in ljudje, ki poznajo

slabo preproge, mislijo, da so samo perzijske dragocene. Preproga pa ima svojo vrednost ne le zato, ker je bila v Perziji, oziroma po perzijskem načinu izdelana, temveč tudi po tem, da napravi stanovanje udobno ter zbudi občutje domačnosti. V naši državi je mnogo tkalnih preprog, ki izdelujejo dobro blago po zmernih cenah. S kras-

nimi preprogami bo izpopolnjena jesenska pohištvena razstava na Ljubljanskem velesejmu od 1. do 12. septembra.

V državnih papirjih na borzah ni mnogo zaključkov. Vojna škoda je bila v Beogradu po 481.

Francova pežeta velja v Parizu 1,40 franka, valencijska pa le 0,215 franka.

Iz trgovskega življenja

Potrošnja nazaduje

Včasih trgovci ugotovi, da njegov promet pada, da se prodaja manjša. Nekateri se ustavijo pri tej ugotovitvi, drugi pa skušajo dognati, kaj je temu vzrok. Po njihovem mnenju je tega kriv konkurent, kateri daje po nižjih cenah in s tem zablja odjemalce v svojo trgovino. Ali konkurent dela nesmiselno reklamno (po mnenju našega trgovca), s katero pa le preloži odjemalce, da gredo v njegovo trgovino. Drugi konkurent zopet vsiljuje odjemalcem razno blago, katero niso nameravali kupiti. Vsega je kriva po mišljenju našega trgovca le ta preklicana konkurenca, on sam je pa popolnoma nedolžen za nazadovanje svoje trgovine.

Večinoma pa okrivljanje te prešmentane konkurence ni upravičeno in pravo. Poleg gospodarskih okoliščin so lahko vzrok nazadovanja prometa ne konkurenca, temveč čisto drugi nedostatk. Trgovci naj nekoliko pregleda, ali je njegova trgovina privlačna, oprava čista in v dobrem stanju, ali je izložbeno okno primerno urejeno in primerno razsvetljeno, vedno čisto in večkrat obnovljeno, ali je postrežba pravilna in točna, ali se strankam postreže s tem, kar hočejo imeti ali se jim skuša kaj drugega vriniti. Ali so cene primerne, ali je kalkulacija pravilna, ali nakupuje pravilno itd. Za podeželske trgovce je posebno važno, da prodajajo dobro blago po ugodnih cenah.

Podajem le nekaj misli in migljave, ker je lahko še marsikaj drugega vzrok nazadovanju trgovine.

Vzroke nazadovanja prometa je iskati najprej v lastni trgovini in potem šele iščimo vzroke izven nje.

Kako stranka misli

V tej trgovini ne kupujem. Glejte, tu v izložbi imajo označene cene le za predmete z nizko ceno, boljši predmeti so vsi brez cene. To me jezi. Jaz grem le v trgovino, kjer imajo v izložbi vse predmete označene s ceno in ne sku-

šajo z nizkimi cenami loviti kupovalke. Ze iz izložbenega okna dobre trgovine lahko izračunam, koliko denarja mi je potrebno. Tega pa iz izložbenega okna te trgovine ne morem narediti, zato pa ne grem noter.

?

V neko trgovino z usnjem sta vstopili dve kupovalki. V trgovini je bil edini prodajalec, kateri se je razgovarjal z neko drugo kupovalko. Ogledovala sta s to kupovalko pač neke kožice, vendar se je njun pogovor sukal o čisto drugih stvareh. Prodajalec se za novo došli kupovalki niti zmenil ni, te sta nekaj časa čakale potrpežljivo, potem pa sta se obrnile in šle ven. Sedaj je začel prodajalec za njima klicati, naj počakata, ker bo njima takoj potegel...

Navedel sem predmet trgovine brez ozira na kako morebitno zamero. Naj se gospodje navadijo pravilno postopati s strankami. Recimo, da bi bil res zaposlen s stranko, tedaj bi se moral za trenutek opravičiti pri tej stranki in novodošli kupovalki pozdraviti in

vprašati po njenih željah itd., predložil bi jima vzorce ali blago ter ju pustil potem za nekaj časa sami, in bi stregel prvo stranko naprej. Večkrat je stranka rada sama, da lahko mirno in neovirano pregleduje vzorce ali blago in se potem odloči. To velja posebno tedaj, če prideta dve skupaj. Te se radi porazgovorita in posvetujeta brez priče. Nikakor pa ni v redu, če se prodajalec za novo došlo stranko niti ne zmeni. Stranka postane nevoljna, in bodite prepričani, da v to trgovino ne pride več.

Časi so slabi

Danes seveda smo bolj imenitni in govorimo o krizi, prej pa smo slišali tožbe le o slabih časih. Trgovci bi ne smeli imeti nikdar v ustih slabih časov ali krizo. Če ima v ustih le slabe čase ali krizo, postane malodušen in sam sebi vceplja mnenje, da v teh slabih časih ali v krizi ne more ničesar doseči, izgubi upanje in vero v samega sebe ter ima nazadnje res prav — zanj postanejo časi res »slabi« in »kriza«.

Zunania trgovina

Trgi za živo srebro

Kljub temu, da se ena španskih front zelo približuje rudnikom živega srebra v Almadenu, je še vedno dovolj živega srebra na trgu in cena stalna pri 13 £ 18 s 3 d za steklenico 75 lb. Uvoz srebra iz republikanske Španije v Anglijo je bil posebno živahen v juliju, 713.936 lb v primeri s 122.542 lb lani v istem mesecu in 61.821 lb julija 1936. Vzrok je ta, da od izbruha državljanske vojne Španija ne more več izvažati prodanega živega srebra naravnost v dežele kupcev, in ga zato v celoti najprej uvaža v Anglijo, šele od tam pa izvažata naprej v druge države. Vendar je bil ta ponovni izvoz iz Anglije v zadnjem mesecu zelo majhen. Izvoz iz Španije je precej nereden, ker niso zmeraj ladje na razpolago. Toda zaloga

je tako velika, da ni pričakovati v bližnjem času pomanjkanja. Drugi največji producent živega srebra je Italija (Idrija), ki producira skupno s Španijo 80% svetovne proizvodnje. Živo srebro se rabi pri izdelovanju razstreljiv, vendar je še doslej njegova poraba za mirne smotere večja, kakor poraba za oboroževanje.

Umetnostna razstava

v prostorih Ljubljanskega velesejma bo letos najbrž posebnost. Na razstavi nastopajo vse živeče generacije likovne umetnosti in bomo mogli razvideti ves razvoj od impresionizma in ekspresionizma Vesela, Jakopiča in Sternena do ekstremnih teženj mlajših, ki se nagibajo že v realizem, in pa nekakih umerjenih posredovalcev med ekspresionizmom in iskaleci

smeri vseh sodobnih likovnih struj, to so Vavpotič, Gaspari, Smrekar, Šantel, ki so za slovensko likovno umetnost doprinesli prave zaklade. Razstava bo torej res vsestransko verno ogledalo današnje likovne umetnosti in zasluzi po svoji zasnovi največje pozornosti. Mnenja smo, da je kulturna dolžnost vsakega Slovenca, da si to razstavo ogleda, kajti le ta ga bo prepričala, da smo Slovenci še klen rod, ki si zna svoje ime ovekovečiti ne le kot gospodarstvenik, temveč tudi kot umetnik.

Svetovni indeks surovin

Za mesec julij in avgust je zlati indeks izkazal znova padec cen za surovine, in sicer splošno, medtem ko je julija zaznamoval veliko podražitev industrijskih surovin od 79,5 na 83,8.

Indeks se je (proti 1927/29 = 100) gibal takole:

	obči	kmet.	ind.	rude in
		surovine		kovine
Julij 1935	64,5	61,4	50,9	77,5
1936	68,4	69,9	56,2	76,2
1937	86,8	84,1	70,5	100,7
1938	69,7	64,5	56,7	83,8
17. avg.	67,8	59,8	57,2	82,0

Promet v naših morskih pristaniščih je dosegel v juliju 9.845 ladij s tonažo 1,9 milijona ton.

Stalni žitni odbor v Rimu bo imel 10. septembra prvo sejo pod predsedstvom g. Mussolinija.

Italija bi morala za svojo gospodarsko osamosvojitve prideliti letno nad 80 milijonov q pšenice, za kar potrebuje še pol milijona ha poseva z donosom po 14 do 17 q na hektar.

Splošni industrijski proizvodni indeks v Italiji se je povečal v juliju od 100 na 106,6 (100 iz 1. 1928.).

Celuloze je Italija v petih največjih tovarnah izdelala letos do konca maja 165.983 q, vsega pa doletje 450.000 q, s čimer je krit domači trg do 20%.

Poljska in Litva sta se sporazumele, da dobi Poljska v Kłajpedi svobodno cono, kar bi bilo posebno koristno za izvoz poljskega lesa.

Madžarska je koncentrirala vso kontrolo uvoza in daje odslej uvozna dovolila samo osrednji zavod v Budimpešti.

CSR bo izvozila na Madžarsko 13.000 vagonov lesa (3krat več ko lani). Pri tem sodelujejo državni gozdovi s 37,5%.

Ruska vojna industrija dela po 16 ur na dan, da bi mogla izvršiti vsa kitajska naročila, ki so preračunana na 16 mesecev. V juliju je državna banka prejela 45 milijonov rubljev za te dobave. Razen z blagom podpirajo sovjeti Kitajce tudi z vojaškimi instruktorji, hkrati pa se uči 1000 mladih Kitajcev za častniško službo v ruskih garnizijah. Letalska šola pripravlja nad 500 letalcev. 1500 Rusov deluje v častniških službah na Kitajskem za visoke plače, kar dokazuje, da računajo Kitajci še na dolgo vojno.

J.:

Nastanek in razvoj mest na Dolenjskem

VII.

Vsi ti mogočni rodovi pa izumirajo v prvi polovici, sredini in začetku druge polovice XIII. stoletja, torej v času, ko je v srednji Evropi z medvladjem v svetem rimskem cesarstvu nastalo obdobje skoraj anarhičnega brezpravnja in je le moč pesti bila splošno upoštevani argument. Ko po propadu štaufovske cesarske hiše nemško cesarstvo, katerega skrajni jugovzhodni rob so tvorile naše pokrajine, skoraj dvojje desetletij ni imelo pravega vladarja, je te prilike izrabil »zlati in železni« čiški kralj Přemysl Otakar II., ta najradikalnejši zedinjevalec dežel med Donavo in Jadranom, kot ga je imenoval zgodovinar dr. Milko Kos v svoji »Zgodovini Slovencev«, ki mi je pri tem orisu za osnovo.

V zimj leta 1269/70 si je Přemysl Otakar II. osvojil Ljubljano, Kamnik in Kostanjevico, medtem ko je že tri leta prej z zmago pri Kroissenbrunn na Moravskem polju odrinil ogrsko-hrvatskega kralja Belo IV. od avstrijsko-štajerskih dežel. S temi osvojitvami

je pomaknil meje svoje države na Gorjance in Kolpo ter do kraških prehodov, njegov vpliv pa je segel tudi preko Krasa in štajerskih meja: imel je pristaše na Ogrskem in postal 1272. leta kapitan v Furlaniji. Odločujoči momenti, ki so Přemyslu pridobivali pristašev, so bili seveda želje po občem miru, pravnem redu in gospodarskem blagostanju. Vse to je prinašal češki kralj; zato so bili na njegovi strani meščan in kmet, vitez, mali človek in cerkev, ker jih je on edini znal braniti pred nasiljem visokega plemstva.

Čeprav torej ni mogoče iskati narodnih ozirrov pri ustanovitvi češke vlade na slovenskih tleh, je vendar ta, žal kratkotrajna Přemyslova vlada pomembna zato, ker je kazalo, da bodo Slovenci iz že petstoletne povezanosti z nemško državo vendar prišli v okvir slovanske državne tvorbe. To pa so prepričali Habsburžani, ki so ostali končni zmagovalci v skoraj tristoletni borbi za posest naše slovenske zemlje.

Habsburžani so od konca XIII. stoletja dalje hoteli za vsako ceno ob vzhodnem robu Alp ustvariti svojo novo oblast in preko naše zemlje prodreti na Jadran. Nerečna bitka pri Suhlih Krutih 1278, v kateri je Přemysl Otakar padel, je bila rojstna ura kasnejše

habsburške države, katere definitivni konec smo doživeli ravno v nedavnih dneh. Z vztrajno in previdno politiko, s celo vrsto ženitnih in dednih pogodb in srečnih naključij so si Habsburžani v prvi polovici XIV. stoletja zagotovili svojo posest in leta 1335. že pomaknili svoje deželno-knežje meje s Pohorja in Konjiške gore tja do Hrušice in Kanalske doline. S tem je bila odločena borba za kranjski teritorij, s koncem XIV. stoletja pa tudi končano obdobje, v katerem sta nastali najstarejši dolenjski mestni ustanovi: Kostanjevica in Novo mesto.

Na tleh današnje Kostanjevice je »bila fara že leta 1220. Ob farni cerkvi nastala naselbina je l. 1249. imela že tržne pravice, tri leta kasneje, 1252, pa je imenovana kot mesto. Mestne pravice, ki so znane iz potrditvene listine koroškega vojvode in odstavljenega češkega kralja Henrika, izdane v letih 1295—1307, je Kostanjevici podelil vojvoda Bernard Spanheimski. Še pred podelitvijo mestnih pravic pa je v neposredni bližini Kostanjevice ustanovil Bernard cistercijsko opatijo, v katere znameniti gotski cerkvi, ki jo v zadnjem času zopet luščijo iz kasnejšega baročnega oklepa, sta si skupno z ženo Juto izbrala svoje zadnje počivališče. Bernardov sin

Ulrik je s srečno rodbinsko zvezo združil v svojih rokah posestva izumrlih Andeških grofov in Babenberških vojvod ter postal najmočnejši deželni knez v naših krajih. Ko je ta že 1269 umrl brez potomcev, je tudi Kostanjevica prešla v roke spanheimskega češkega sorodnika Přemysla Otakarja. Poznejši gospodarji pa so bili med drugimi tudi Frankopani in Celjani ter končno Habsburžani.

Z imenom najbistrejšega med Habsburžani, vojvode Rudolfa IV., je združena ustanovitev Novega mesta. Ta komaj šestindvajsetletni velikaš je najprej z dovoljenjem češkega kralja in rimskega cesarja Karla IV. leta 1364. povzdignil kranjsko gospostvo v vojvodino in leto kasneje ustanovil novo središče svojega dolenjskega imetja, ki naj bi obenem tvorilo važen stebel njegovega mostu na Jadran. Kraj za novo mestno ustanovo je izbral na položnem griču v okljuki Krke, ki je bil dotedaj v lasti stiškega samostana, po svoji legi pa obetal postati najvažnejša trgovsko-prometna točka ob srednji Krki. Z ustanovno listino z dne 7. aprila 1365 je bila ustanovljena nova mestna naselbina, ki je dobila takoj ob začetku popolno mestno pravo in ki naj bi tudi nosila ustanoviteljevo ime (Ruedolfs-werd = Rudolfov otok). Med ljud-

stvom pa se je od vsega početka udomačil in skozi vsa stoletja obdržal naziv Novo mesto, najbrže tudi kot antiteza k tedanjemu edinemu dolenjskemu, že sto let staremu mestu Kostanjevici.

Stiški letopisec Pavel Pucelj pravi v svoji kroniki, da je pred ustanovitvijo Novega mesta bila na istem kraju naselbina, imenovana Gradec, o katerem pa meni Valvasor na podlagi starih stiških listin, da je bil to le stiški gospodarski dvorec. Postojnski dekan Peter Hicinger je v sredi preteklega stoletja, sklicujoč se na neko listino iz leta 1331. mislil, da je že pred ustanovitvijo mesta bila na istem kraju večja naselbina »oppidum Markstatt«. Temu mnenju pa novejša zgodovinska raziskovanja ugovarjajo in se tako strinjajo s sodbo starogradskega graščaka Franca Antona Breckfelda, ki je že 1790 v svoji rokopisni zgodovini Novega mesta trdil, da pred ustanovitvijo po vodi Rudolfu IV. na tleh Novega mesta ni bilo večjega naseljenega kraja ali trga. Pač pa nam starejše in novejša najdbe pričajo, da je že v rimski dobi morala na tem, že po naravi izbornu zavarovanem polotoku biti vsaj manjša postojanka vojaškega značaja.

(Dalje prihodnjič.)

Vojvodinski in naš hmelj

Obiranje hmelja se je pričelo v Bački pretekli teden. Ze zdaj se poroča, da je okrog Petrovca pridelek večji in boljši ko lansko leto. Upošteva se, da bo dober tudi pridelek Slovenije, ki drži svoj sloves, Bačka pa bo imela malo blaga, ker se je hmelj prejšnja leta opuščal (do 60 %) zaradi prenizkih cen, ko je peronospora uničila rastline. Letos računajo povrsino hmelja v Vojvodini na 3000 jut, kjer bo ves donos 12.000 q. Blago bo prav lepo, niso pa zadovoljni z nizko letošnjo ceno (1100 do 1200 din), ki ne krije niti pridelovalnih stroškov. Držijo hmelj in čakajo, da pride na 1600—1700 dinarjev za q. Sklicali so zborovanja, da se za ceno hmelja zagotovi državno posredovanje kakor za žito.

Če bo naš pridelek hmelja za 30 % manjši, se utegne kmalu cena zboljšati tudi za Vojvodince. Na Češkem bodo imeli 150.000 q ali 25.000 manj ko lani. Vsa letina v Nemčiji se ceni na 228.130 q, Franciji na 42.000, Poljski nad 50 ali 55 tisoč q.

Obrtniška razstava na velesejmu

Posebnost na letošnjem jesenskem velesejmu, ki se odpre v četrtek, bo gotovo prekrasna obrtniška razstava, reprodukcija razstave slovenskega obrtništva v Berlinu. Razstavo priredi v svojem paviljonu na velesejmu zavod za pospeševanje obrti Zbornice za TOI, ki se je ob precejšnjih žrtvah in s podporo banovine in mestnih občin v Ljubljani in Celju udeležil mednarodne obrtniške razstave v Berlinu, kjer je sodelovalo 36 držav. Jugoslovanski oddelek je vzbujal vsesplošno pozornost in hvalo. Slovenski obrtniki so dosegli za svoje izdelke na tej razstavi častno darilo in 10 diplom.

Konkurzi

Razglašen je konkurz trgovke Ane Hobacher v Mariboru, Aleksandrova 13, modistinje, trg. dežnikov in konfekcije. Poravnalni sodnik je dr. Lešnik z okrožnega sodišča, upravniki odv. dr. O. Blanke v Mariboru. Prvi narok bo dne 3. oktobra ob 8.30, rok za oglasitev je do 26. septembra.

Slovenski obrtniški oddelek iz Berlina

bo popolnoma enako prikazan na Ljubljanskem velesejmu. Številni interesi, ki niso mogli potovati v Berlin, bodo imeli priliko videti to res lepo in znamenito razstavo na Ljubljanskem velesejmu od 1. do 12. septembra.

Večja poraba nafte

Evropa je po podatkih »Mednarodnih petrolejskih novic« uvozila v prvem letošnjem polletju (brez Španije) več ko 16,67 (lani 15,72) milijona ton ali za 6 % več nafte ko lani, povečal pa se je le uvoz surove nafte. Ker narasla domača pridelava bencina in drugih vrst, je gotovo poraba še dosti večja, kakor pa jo kaže narasli uvoz.

Narasel je uvoz nafte že lani, kakor kaže sledeča preglednica (v tisočih ton):

	1936	1937	1938
Vel. Britanija	5'22	5'72	6'29
Francija	3'51	3'86	3'79
Nemčija	1'94	1'84	2'11
Italija	0'91	1'31	1'37
Nizozemska	0'62	0'70	0'81
Švedska	0'42	0'43	0'50
Belgija	0'36	0'49	0'49
Danska	0'34	0'32	0'31
Norveška	0'21	0'29	0'24
Švica	0'19	0'20	0'20
ČSR	(nezn.)	0'21	0'20

Povpraševanje po našem blagu v tujini

594 — Nikosia (Cyper) — Živila, papir in papirna konfekcija.
595 — Patras — Fižol in žita.
596 — Kairo — Vrvi.
597 — Franière (Belgija) — Seno, freo Anvers.
598 — Berlin, Johannisthal — Sok višenj in ribezlja.
599 — Pariz — Hrastovi železniški pragovi in cement.
600 — Praga — Volna, surove kože, lan, krma, sveže sadje vseh vrst.
601 — New York — Prašičje kože.
602 — Sao Paulo — Vino, les boljših vrst in razni izdelki za Brazilijo.
603 — Bruselj — Gobe.
604 — New York — Tiskane bombažne tkanine in robci, svila, ribje in mesne konzerve, zaklana perutnina.
605 — Casablanca (Maroko) — Suha zelenjava.

606 — Šala (ČSR) — Sveže sadje, posebej jabolka.
607 — Basel — Češplje.
608 — Lozana — Kože vseh vrst.
609 — Krakov — Suha in mleka paprika iz Južne Srbije.
610 — Port Elizabeta — Ročna dela.

Izvozniki, ki se zanimajo za eno od navedenih ponudb ali povpraševanj, naj se obrnejo na Zavod za pospeševanje zunanje trgovine Beograd, Ratnički dom, ter naj pri tem navedejo: 1. številko, pod katero je blago navedeno, 2. točno označbo vrste blaga, 3. način embalaže z ozirom na tržne uzance, 4. količino razpoložljivega blaga, 5. ceno, franko naša meja ali cifer pristanišče države, kamor naj pride blago, 6. plačilne pogoje in 7. rok dobave. Za boniteto tujih tvrdk Zavod ne jamči.

Usoda pohorske vzpenjače

Ze nekaj let je načeto vprašanje, ali se bo dal načrt o postavitvi pohorske vzpenjače v doglednem času uresničiti ali ne. Vsi znaki kažejo, da je ideja zaenkrat odložena z dnevnega reda, nikakor pa ne pokopana, kakor nekateri mislijo. Koliko je v naši bližini velikih zgradb, ki so se svojčas zdele neizvedljive in so jih smatrali za definitivno pokopane, pa so kasneje zadevo zopet vzeli v roko in načrt končno le izvedli. Naj omenimo le državni most v Mariboru. Ze pred več ko sto leti je vznikla misel, naj bi se stari leseni dravski most v središču Maribora zamenjal z novim, železnim. Zadeva se je vlekla več desetletij, končno pa je železnica pokopala projekt; mislili so, da za vedno. In vendar so v začetku sedanjega stoletja zopet vzeli poskus v roke in leta 1913., ravno pred 25 leti, je bil dravski most izročen prometu.

Projektu pohorske vzpenjače je zadala nova pohorska cesta hud udarec in zaenkrat preprečuje izvedbo načrta. Naglašam, le zaenkrat. V dobi gospodarske depresije se druga komunikacija z vrhom Pohorja, poleg res dobro izvršene in drzno izpeljane ceste, pač ne bo dala doseči, vsaj ne v doglednem času. Pohorska cesta bo pritegnila, kolikor ga še ni, ves promet nase. V prvi vrsti službi našemu kmetu, ki mu bo, ko bo ves cestni sistem Pohorja dograjen, dala možnost, da vnovči velika bogastva, ki tiče v pohorskih gozdovih. Dotlej se bodo gotovo tudi gospodarske razmere toliko uredile, da bo kmet svoj les zopet lahko koristno vnovčil. S cesto bodo pa na vrhu Pohorja nastali hoteli, nebroj planinskih postojank, poletnih domovanj organizacij in poedincev in tudi višinski sanatoriji. Na Pohorju se bo razvil tujski promet, ki si ga naši kraji tako zelo žele in ki bo vsej severni Sloveniji prinesel precej zaslužka. Povečani tujski promet bo pa zahteval še eno komunikacijo z vrhom Pohorja, in tedaj bo nastopil čas vzpenjače. V desetih letih se bo nemara zopet dalo konkretneje govoriti o realizaciji projekta, ki ga je pred leti vsa naša javnost pozdravila s takim veseljem.

Zadruga »Pohorska vzpenjača« v Mariboru je imela te dni svoj občni zbor, na katerem so stanje zadeve temeljito proučili. Ugotovilo se je, da ima zadruga sedaj okrog 350 članov. Podpisanih je bilo pred leti deležev za 400.000 dinarjev. Mestna občina in banska uprava sta obljubili dati ob izvedbi podporo po pol milijona dinarjev. Gradbeni stroški za mo-

derno vzpenjačo bi znašali kakih 5 milijonov dinarjev.

V debati so nekateri člani, tako zlasti veletrgovci Weixl, predlagali, naj zadruga likvidira, drugi pa so temu ugovarjali. Nekateri so menili, naj se ideja opusti, nabrani znesek pa uporabi za markacijo poti na Pohorju in v druge, razvoju tujskega prometa na mariborskem »Semeringu« služboče namene. Končno je predlog, naj zadruga likvidira, propadel s 5 proti 8 glasovom. Akcija se bo sicer nadaljevala, vendar za sedaj ni vere v uspeh. Vsekakor je prav, da se stvar še ne vrže definitivno v koš.

Obmejni kolodvor

Kolodvor v Gornji Radgoni se že zida. Gre za novo postajno splotje, ki naj po 20 letih vendar enkrat nadomesti staro leseno barako, ki nikakor ni v čast Jugoslaviji kot obmejna postaja. Sedanje delo pa precej ovira promet in imajo vlaki zato precejšnje zamude. Zlasti nakladanje sadja ima kolikor toliko škode.

Doma in po svetu

Jutri dopoldne ob 10. uri bo v Ljubljani g. ban dravske banovine dr. Marko Natlačen kot zastopnik vlade dal odprti velesejske jesenske razstave.

V proslavo rojstnega dne Nj. Vel. kralja Petra II. bo 5. t. m. v Ljubljani slovesna predstava Gotovčeve opere »Ero z onega sveta«.

Na poti z Bleda so se delegati Pax Romane ustavili v Ljubljani, kjer je bilo še zaključno zborovanje. Pozdravne govore sta tu imela med drugimi župan dr. Adlešič in rektor vseučilišča dr. Kušej. Za predsednika mednarodnega odbora je bil izvoljen ameriški delegat dr. Kirchner. Poslovilni govor pa je imel duhovni vodja Gremaud.

Razstavo Avgusta Senoe so priredili v Zagrebu v zvezi s kulturnim tednom in velesejmom. Klub neodvisnih likovnih umetnikov v Ljubljani si je za prvega predsednika izbral g. Staneta Kregarja. Prvo razstavo priredi na Ljubljanskem sejmu, nato pa v Pragi. Upajo, da si klub sezida tudi razstavnih paviljon. Tajnik kluba je prof. Bogo Pregelj.

V mnogih slovenskih krajih so bila te dni huda neurja, ki so zelo poškodovala pridelke.

Izšla je naredba o prireditvenih taksah, ki se bodo pobirale v krajih, kjer so občina upravna oblastva. S prvim septembrom se ustavi promet na letalski progi Praga—Dunaj—Zagreb—Dubrovnik in nazaj.

Predsednik vlade dr. Stojadinović je sprejel na Bledu odbor avtomobilskih klubov, ki so mu poslali lepo darilo.

40 letal na tekamah Male antante je dospelo včeraj v Zlin. Jadrano letalo tip »Grunau-Baby II« je doseglo jugoslovanski

rekord vztrajnosti 10 ur 47 minut in višino 3.000 m. Razstavljeno bo poleg drugih tipov jadralskih letal na letošnjem Ljubljanskem velesejmu od sobote 3. do 12. septembra. Ker bodo razstavljena tudi motorna letala, bo primerjava med konstrukcijo enih in drugih zelo zanimiva in poučna.

Cehi in Poljaki so se sporazumeli za uvedbo dveh novih letalskih prog. Poljska dobi progo Varšava—Krakov—Budimpešta, ČSR pa Praga—Mor. Ostrava—Riga.

V Ljubljani so dozdali 7nadstropno palačo banke Slavije. Betonirali so začeli v začetku zime. Porabili so doslej že 230.000 kg železa in 200 vagonov cementa. Načrt je napravil arh. Ivo Medved in vsa dela bodo opravili domači podjetniki, čeprav so napeljave najmoderneje združene v skritem jasku, 4'60 m pod cestno višino.

Izmed 4.645 občin cele naše države ima elektriko le 713 ali 15,3 % občin, v razmerju po prebivalstvu pa 27 % prebivalcev, nekaj nad 4 milijone oseb. Rumunija nas je v tem že prehitela.

Stanovanjska kultura je merilo splošne kulture. To velja posebno za današnje razmere. Pri nas je stanovanjska kultura na precej visoki stopnji, to pa ne samo po zaslugi modernega stavbarstva in sodobnega načina življenja, ampak tudi visoko razvite pohištvene obrti in industrije. Sloves naše pohištvene obrti sega daleč čez slovenske meje in z izdelki naših majzarjev so vsi odjemalci zadovoljni. Da se je razširil glas o našem pohištvu tako daleč, je predvsem zasloga Ljubljanskega velesejma, ki že skoraj 20 let z dragoceno smotreno propagando pospešuje to panogo naše domače obrti in industrijske delavnosti. Krasne moderne izdelke, luksuzne in preproste, bo pokazala pohištvena panoga na jesenskem ljubljanskem velesejmu od 1. do 12. septembra.

V Draču se je vršila predsočnjam slovesna večerja v prisotnosti zastopnikov plemen, ki jih je kralj vse po vrsti nagovoril in se zanimal za življenjske razmere.

Uradno še ni potrjeno, da je predsednik dr. Beneš sprejel nemškega voditelja Henleina. Prejšnji teden je sprejel le dr. Kundta.

Bolgarski kralj Boris in kraljica Ivana sta odpotovala v San Rosore v Italijo.

Belgijski kralj Leopold je včeraj potoval skozi Švico v Italijo.

General Franco je sporočil v London, da ne pristane na kontrolo nad prostovoljci in da jih je pripravljen odposlati samo enako število kakor z druge strani.

Potrjuje se novica, da je povabil Franco bivšega kralja Alfonza, naj se vrne v Španijo. Kralj si je pridržal to pravico za kasneje, ko bo konec državljanske vojne. S tem so mnoge pogodbe nacionalistov izgubile pravi pomen.

Vojna nevarnost bo ležala kot črn oblak nad Evropo vse dotlej, dokler bo Nemčija v permanentni vojni pripravljenosti, dokler bo država, ki je nihče ne ogroža, s preveč vaj držala pod zastavami poldrug milijon mož, je dejal lord W. Churchill v svojem javnem govoru, ki je bil kot poziv delno naslovljen na Hitlerja.

Angleški delavski politik Lansbury je govoril v beograjskem angloameriško-jugoslovanskem klubu o potrebi, da se takoj skliče svetovna gospodarska konferenca. Lansbury je že obiskal večino ministrov in ga je sprejel tudi g. predsednik vlade dr. Stojadinović.

Uredba o delu, s katero se francoski vladi dovoljuje prosto določanje nadur, je bila včeraj odobrena. Pozneje bo sprejet o tem poseben zakon.

V USA je bilo na dan 30. junija 42.955.000 zaposlenih delavcev, kar je več ko ob koncu maja, pa vendar za 4,2 milijona manj ko lani.

Francoski vodilni listi pišejo ob Simonovem govoru, da ni Anglija še nikdar govorila tako odločno, kakor zdaj. Lahko se reče, da je stališče, ki sta ga poudarila sir Simon in lord Churchill, stališče cele države. Upajo, da bodo angleška opozorila, podprta od Amerike dosegla rešilni učinek.

Tvrdki Holding Brown Boverie in A. G. Brown, Baden sta sklenile fužijo in reorganizacijo.

Že v 24 urah

barva, plesira in kemično snazi obleke, klobuke itd. Skrobi in svetlolika srajce, ovratnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4-6. Selenburgova ul. 3. Telefon št. 22-72.

Dobave - licitacije

Razpisana dela

Ljubljanska občina je razpisala zmanjševalno licitacijo za vsa dela pri gradbi delavske kolonije za Bežigradom. Ponudbe je vložiti do 15. septembra, do 11. dopoldne v mestnem tehničnem oddelku, Nabrežje 20. septembra 2.

Dne 10. septembra v intendanturi štaba Moravske divizijske oblasti v Nišu licitacija za dobavo ljudske hrane: fižol, mast, paprika, kavine konzerve, kis, zdrob, ječmenček, olje, makaroni.

Dne 12. septembra pri Upravi smodnišnice v Kamniku licitacija za dobavo 100.000 kg žvepla in dne 26. septembra 60.000 kg zavojnega papirja.

Dne 12. septembra bo v pisarni štaba 12. velospedskega bataljona v Nišu licitacija za dobavo delov za kolesa in motorje.

Dne 13. septembra bo v pisarni centralne direkcije drž. rudarskih podjetij v Sarajevu licitacija za dobavo kalcijevega karbida, 23. septembra hrastovega lesa.

Dne 13. septembra pri direkciji drž. železnic v Sarajevu licitacija za instalacijo vodovoda v kurilnici in 24. septembra za napravo signalne in telegrafске delavnice.

Dne 14. septembra bo v intendanturi štaba Šumadijske divizijske oblasti v Kragujevcu licitacija za dobavo razne ljudske hrane.

Dne 17. septembra bo v delavnici štaba II. armijske oblasti v Sarajevu licitacija za dobavo strojev.

Dne 19. septembra pri ekonom. oddelku direkcije drž. železnic v Beogradu licitacija za dobavo železne žice in mreže in dne 20. septembra osovinskih mazalic.

Dne 22. septembra pri upravi drž. monopolov v Beogradu licitacija za dobavo raznega papirja in kartona.

Dne 26. septembra pri Direkciji pomorskega prometa v Splitu licitacija za dobavo verig za bager.

(Predmetni oglasi so v pisarni Zbornice za TOI interesentom na vpogled.)

Občni zbori

Posojilnica v Logatcu, r. z. z. o. p. ima 49. občni zbor dne 8. septembra 1938. ob 14. uri v svoji pisarni v Dol. Logatcu.

Tovarna za špirit in drože d. d. v Račah ima občni zbor 16. septembra ob 15. uri v pisarni notarja I. Avšiča v Mariboru; na dnevnem redu razpust in likvidacija tovarne.

Kovina, prva jugoslovanska metalurgična industrija d. d. v Mariboru bo imela občni zbor v svojih prostorih na Teznu dne 27. septembra ob 11. dopoldne. Na dnevnem redu so tudi volitve. Delnice se polagajo pri tvrdki Kovina, pri Celjski posojilnici v Mariboru, Jadranski banki v Ljubljani in Beogradu, Obrtni banki v Zagrebu ali Merkur Bank na Dunaju.

Radio Ljubljana

Četrtek 1. septembra. 10.00: Prenos otvoritve ljubljanskega velesejma — 12.00: Koncert na wurliških orglah, plošče — 12.45: Poročila — 13.00: Napovedi — 13.20: Radijski orkester — 14.00: Napovedi — 19.00: Napovedi, poročila — 19.30: Nac. ura — 19.50: 10 minut zabave — 20.00: Heller: Češka beseda (ork. H. Dostala, plošče) — 20.10: Slovensčina za Slovence (g. dr. Rudolf Kolarič) — 20.30: Pevski zbori (plošče) — 21.10: Koncert komorne glasbe. Sodelujejo: g. Anton Trost, g. Bogomir Leskovic, gđc. Ksenija Kušjeva. — 22.00: Napovedi, poročila — 22.15: Radijski orkester.

Petek 2. septembra. 12.00: Naše pevke in pevci (plošče) — 12.45: Poročila — 13.00: Napovedi — 13.20: Radijski orkester — 14.00: Napovedi — 19.00: Napovedi, poročila — 19.30: Nac. ura — 19.50: Zanimivosti SPD — 20.00: Vesele (plošče) — 20.10: Obvezno ljudsko zavarovanje (ga. Cirila Štebi) — 20.30: Prenos iz Zagreba — 22.00: Napovedi, poročila — 22.30: Angleške plošče.

Vsak trgovec mora biti naročnik »Trgovskega lista«